

Mythologia, Venise, 1567 - II, 08 : De Neptuno

Auteur(s) : Conti, Natale

Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre X

Ce document a pour résumé :

[Mythologia, Venise, 1567 - X \[15-16\] : De Neptuno](#)

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre II

[Mythologia, Francfort, 1581 - II, 08 : De Neptuno](#) est une version augmentée de ce document

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre II

[Mythologie, Paris, 1627 - II, 09 : De Neptun](#) est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre II

[Mythologie, Lyon, 1612 - II, 08 : De Neptun](#) est une transformation de ce document

Informations sur la notice

Auteurs de la noticeÉquipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Citer cette page

Conti, Natale, *Mythologia* Venise, 1567 - II, 08 : De Neptuno, 1567

Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle)

Consulté le 14/02/2026 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Mythologia/items/show/810>

Copier

Présentation du document

Publication Venise, Comin da Trino, 1567

ExemplaireMunich (Allemagne), Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ) , Res/4
Ant. 50
Formatin-4
Langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Pagination51r°-54v°

Des dieux, des monstres et des humains

Entités mythologiques, historiques et religieuses[Neptune](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 30/04/2018 Dernière
modification le 25/11/2024

ueniſſe Vulcano præcipuè. Nā litigiū & amicitia ſunt Mars & Venus intelli-
gendi, quorū utrūque opprimit Vulcanus, ſive calor immodicus, præſentiaq;
vincit, neq; ita illa ſuis ſunguntur viribus. Ad exprimendū igitur quod ſym-
metria neceſſaria eſt rebus naturalibus, iſta fabuloſè cōfinxerunt. Hunc eū-
dem Deum & Solem eſſe aliquando putarum ſuperius expreſſimus, & apud
Aquitanos Hiſpaniæ populos Martis ſimulacrum radiis ornatum eximia
religione cultum fuiſſe memoriæ proditur. & ratio ipſa, naturaſque videtur
expetere vt corpora illa ſuperna, quæ calorem rebus inferioribus inferunt,
nominibus potius, quā re ipſa ſine diuerſa: Et Homel. lib. 2. Iliad. Martem
viam igneam videretur potaſſe cum inquit;

10
01

Μακρόν δ' ἔ' εἰς ἄρα ἵπποιοι ἀνδρῶν, ἡ δ' αὖτε νῆψ
Inſurgit veluti Mars ſtrenuus, ignea vel viſa
Bellonam aurigam Martis populatorem haſerunt, quæ ac præſtiter eſt mor-
tis auriga, & artifex. Quod Mars omnium Deorum fortiffimus & ve-
lociſſimus arte Vulcani fuerit rebus implicatus, & debilis & claudican-
tis & tardi Dei, quid aliud ſignificat, quā ſceleratos homines nullis vi-
ribus, nulla pedum celeritate fretos poſſe Dei vindictis omnium flagitiorum
iram deuitare? quod etiam innuit Theognis his verſibus;

10
02

ὅς σπυδαίῃς ὑπὸ νύκτι δόρυ κρύπτει, κρυπὰ δ' αὖτε

κρυπὴν, καὶ τοὺς δὲ δόρυ κρύπτει, κρυπὰ δ' αὖτε

Vel celerem tardus comprehendit Cyroe ſecutus

Iniultum curſu, huic numina cuncta fauent.

Atque tot de Marte dicta ſint, nunc dicendum de Neptuno.

De Neptuno Cap. VIII.

Neptunus Saturni & Opæ filius, vt dictum fuit, eandem ſortem, patriſq;
crudelitātē expertus propè eſt, quā et Iupiter. Nam cū Rhea Neptu-
num peperiſſet, puerum ſo oculi abſconditum opilionibus educan-
dum inter agnos tradidit, atque pullum equinum, quem ſe ſimulabat pe-
periſſe, Saturno, vt fabulatur, vorandum tradidit. Ilacius Neptunum edu-
catum fuiſſe ſcribit ab Arno nutrice, quā ita appellatam fuiſſe dicunt,
quā quærenti Saturno Neptunum ſe non habere reſponderit, ac negauerit;
ex quo etiam ciuitas Hæotix ita vocata fuit, quæ antea Sinouſa dicebatur;
vt ſcripſit Theſeus libro tertio rerum Corinthiacarum: cum alii ab agnorum
multitudine maluerint dictam fuiſſe, inter quos fuit Crato. Alii contra pu-
tarunt Neptunum a Iunone educatum fuiſſe. Hic cum Iouis ſocius & ad-
iutor fuiſſet in bellis, poſt Saturnum è regno depulſum iacta ſortibus de to-
tius mundi imperio, mare & omnes inſulas, quæ in mari exiſtunt, tenere cū
imperio ſortitus eſt Neptunus, cum cælum Ioui, infernus locus, vt diximus,
Plutoni obtigifſet. uxorem habuit Amphitriten, quā cum deperiret, neq;
in amorem ſui villo pacto pollet allicere, Delphinum miſit, qui eam ſibi con-
ciliaret, perſuaderetque vt maritum Neptunum æquo animo ferret. Id cū
Delphinus impetraſſet, ad perpetuam tanti beneficii memoriam dicitur Del-
phini ſignum inter ſidera relatum; vt ait Hyginus in ſabulis ſtellarum;
iſque Delphinus eſt non longe à Capricorno collocatus, vt ſcripſit Aratus
in Aſtronomiis;

30
03

40
04

Δελφὶνὸν δὲ τὸ σημεῖον ἐν τῇ οὐρανῷ ἀντιπαραπρὸς τὴν

πυρρῇ τῇ οὐρανῷ. τὰ δὲ αἰσθητὰ ἀντιπαραπρὸς τὴν

Ἰαῖνα

Quæ carmina ita sunt alicubi elegantissime expressa;

Tum magni currens Capricorni corpora propter

Delphinus iacet, haud nimio lustrata nitore.

Præter quadruplices stellas in fronte locatas,

Quas intervallum binas determinat vnum.

Alii Veniliam fuisse Neptuni uxorem crediderunt. Scriptum reliquit Lucianus in Sacrificiis Neptunum nigros habuisse capillos, & oculos exruleos, ut ait in primo Cicerò de natura Deorum: quem nudum cum tridente & concha aliquando introducere poetæ; aut qui indutum putarunt vellem habere cyaneam dixerunt, ut ait Phurnutus. Memoriz prodidit Pausanias in Arcadiciis Neptunum primum equitandi artem inuenisse, quod etiam Pamphi antiquissimi hymnographi testimonio comprobatur, qui Neptunum equorum, rostratarumque & curritarum navium largitorem vocavit. Ac Sophocles videtur apud Athenienses, ubi erecta postea fuit Academia, Neptunum primum iunxisse equos putasse, ut patet in his ex Oedipode in Colono;

Δῶρε μεγάλῃ δαίμονι δαῖς

Ἀρχῆς μέγας,

Εὐκλειῆς, ἰσχυρῆς, ὑδάτων.

Ἐὶ μάχῃς, ἐν δὲ γαίῃ

καὶ ἕκαστ' αὐτῶν ἰσχυρὸν ἔσται.

Ἰσχυρεὶ γὰρ δαίμονι χάρις.

Munus magni dæmonis dicere,

Gloriam maximam,

Equis, pullis, mari bene imperitantem.

O fili Saturni, tu enim ipsum in

Hanc ducis gloriam, Rex Neptune

Equis moderans freno.

- 30 Apollonii vero senarrator Sesonchosem Aegypti Regē qui post Orum Ifidis ac Osiridis filium regnavit, quem nonnulli Sesostrum vocarunt, primum inuenisse equum ascendere scribit, quod affirmavit & Dicerarchus in libro secundo rerum Aegyptiacarum: quod tamen quidam Oro acceptum ferunt. Neptunum ideo finxerunt poetæ in curru vehi super æquore, ut sensit Apollonius in libro quarto;

Ἄρ' ἄλκιον ἀμφιτρίτην

Ἄρ' ἄλκιον ἰσχυρὸν ὑδάτων

quam mobilis Amphitrite

Neptuni celerem currum apto tempore soluet.

- 40 Orpheus in hymnis currum hunc à quatuor equis trahi solitum scribit, ut est in eo versu;

καρβυλάῃς, χαρυνύκας, τετράπους ἄρ' ἀλκιον.

Quadriugum impellens currum, summo æquore labens.

Alii maluerunt eius currum trahi a vitulis marinis, quam ab equis: quippe cum eo tempore equum inuenisse dicatur, cum in Areopagum cum Minerva in contentionem descendit de nomine Athenis imponendo, cum ipse equum hominibus, Minerva oliuam munus attulit, ut scripsit Plutarchus in Themistocle. Aedificauit mœnia Trojana Neptunus, qui hac de causa

Laome -

Laomedonti Troianorum Regi seruiuisse dī. Cum Iouem ligare Dī voluerunt, id Iupiter cognouit ē Thecide, ac in ceteros quidem Deos animaduertit; & Neptuno atque Apollini iussit ut Laomedonti seruirent dum Troiam ædificaret. Laomedon diuinis honoribus profecutus est Apollinem, ac Neptunus ubi diu seruiuisset, nullamque accepisset mercedem, indignatus horrendum ac infestissimum cete immisit, quod mare euomens vniuersam regionem inundauit. illa de causa & filiam Hesionem ceto exponere iussus est ab oraculo Laomedon, & multa alia incommoda inde sunt consecuta. At Herodotus non verum esse inquit, q̄ Laomedonti Neptunus & Apollo serui-
uerint, sed datū esse locum fabulæ, quia pecuniam Neptuni & Apollinis sacrificiis dicatam Laomedon ad extruenda mœnia ciuitatis conuerterit. at-
qui Virgilius Neptunum scribit suis manibus Troiam ædificasse, ut est in libro nono;

10

an non viderunt mœnia quondam
Vulcani fabricata manu considere in ignes?

Quamuis Ouidius in epistola Paridis mœnia Troiana Apolline lyram pul-
sante ædificata fuisse inquit his carminibus;

Ilion aspicias, firmataq; turribus altis

Mœnia Phœbeæ structa canore lyre.

Cum Amphitriten vxorem, ut diximus, haberet, infinitus propē filiorum est
numerus, quos ex variis Nymphis & pellicibus suscepit. Phenicem habuit
enim ē Lybia & Belum & Agenorem; ē Caleno vna Danaidum Calenum;
Nauplium ex Anymone; ex Ori filia Laide Althepum; Ancrum ex Asty-
palea & Periclymenum & Eginum, ex Alcyone Atlantis Anthamum; Hip-
pothoum ex Alope Certionis; Asopum ē Ceclusa; Orionem ē Brylle; Tri-
tones alterum cum Eurypylo ē Celeno, alterum ex Amphitrite. Palæmo-
nem & Nelcum ē Tyrro; Delphum ē Melantho; Minyum ē Callirrhoe;
Erycem ē Venere; Ogygum ex Aliftra; Taphium ex Hippothoe; Cygnum
alterum ē Cayce, alterum ē Scamandrodice. Minyas ē Tritogenia filia Aeo-
li; ē Midea Nympha Aspledonem; Parnasum ē Cleodora; Eurypylum &
Euphemum ē Mecliconice. Neque vero hī solum filii eius commemoran-
tur, sed Euphemus pateretæ, qui proreta fuit in Argonauti: Amycis, Albion,
Aello, Antæus, Amphimachus, Aethusa, Aon, Actorion, Borgion, Bron-
tes, Busris, Certion, Crocon, Cromus, Chrysaor, Cenchreus, Chrysoge-
nea, Chius, Dorus, Euphemus, Irceus, Lelex, Lamia vates & sibylla, Halir-
rhotius, Lestrygone, Megareus, Mesapus, Ephialtes, Nyctæus, Melion,
Naustichus, Othus, Occipite, Polyphemus, Pyracmon, Phorcus, Pelasgus,
Onchestus, Pegasus, Phocus, Peratus, Siculus, Sicanus, Steropes, Tarus,
Theseus, Tarantus, Hyterus; ut alios infinitos propē prætermittam. nam
plures quā octoginta me legisse memini; quos tamen omnes non putauī
hic esse numerandos, q̄ si verum est id, quod scribitur à Zeze in historia si-
chilæ, multo etiam plures fuerunt Neptuni filii, inquit enim;

10

30

40

τῶν Ἰωνῶν γὰρ οὐκ ὀλίγοι, καὶ πολλοὶ τῶν Ἀσίων,

οὗτοι καὶ φίλοι, ἵππεδ' αὖ ποῖν τῶν Περσῶν.

Elatos animo enim omnes, & omnes strenuos

Filios, & amicos dicunt, & amatos à Neptuno.

Hanc aliquando venisse in contentionem de artificio cum Minerua & Vul-
cano scripsit Lucianus in Hermotimo: quo tempore Minerua domum ex-
cogitauit, hominem fecit Vulcanus, Neptunus taurum, atq; ea de causa co-
diderunt

viderunt posseri Neptunum primum equos domuisse. Quod illi in orbis di-
uisione maris imperium contigit, iam dictum fuit superius. Scriptum reli-
quit Herodotus in Polymnia Thellalos dicere solitos Neptunum Lacunam
fecisse, per quam fluat Peneus, idque iure putari censuit ab eis, qui Neptunū
terram concutere exstiment: nam loca distantia interioris maris spatio
sunt opus huius Dei terramotus, quod etiam Neptunus fecisse dicitur. Hec
est Herodoti sententia, qui iuxta opinionem antiquorum vim aquarum cau-
sam esse terramotuum credidit, at non ventos sub terra inclusos, qui
erumpere conentur, ut scripsit Aristoteles libro tertio Meteororum, & Lu-
cretius lib. 6. in his;

10

Quod nisi prorumpit, tamen impetus ire animai,
Et fera vis venti per crebra foramina terre
Disperitur, ut horrit, & incutit inde tremorem.
Huius Dei duplex erat munus, & nauigantium curam habere scilicet, &
equorum; ut in hymnis Homerus scriptum reliquit;

Διὸς δ' ἑὸν ἰσχυρὰν, πῶς τ' ἐπὶ δέρας τε, πῶς δ' ἀπὸ δέρας
ἰσχυρὰν ἰσχυρὰν ἰσχυρὰν, πῶς δ' ἀπὸ δέρας.

Bina tibi superi Neptuno munera donant.

20

Plectere equos, regere & naues, quæ marmora fulcane.
Quæ eadem scripta sunt & in hymno Orphæi, idcirco Hippii siue Equestris
Neptunū adesse fuit in Arcadia apud fluuium Milaontem, ut ait Pausanias in
Arcadicis, & Profelysii siue inundantis: qui est ita appellatus, quia quo tē-
pore Inachus, & qui cum eo erant in consilio, terram Argiuorum Iunonis
esse debere nuntiarunt, maxima pars agri fuerit inundata atque summersa.
Deinde Iunone Neptunum preceante ut mare deduceret, per quem locum
refluxit, in eo Argini Profelysii Neptuni delubrum erexerunt, ut est apud
Paus. in Corinthiacis. Ad huius rei memoriam fortasse factus fuit & dica-
tus Neptunus apud Athenienses vndam proferens, ut est in Atticis. Multa
sunt denique cognomina, quæ propter varios euentus huic Deo sunt attri-
buita, ut Tetrarius, Phitalmius, Heliconius, Temenius, Onchestus, Specu-
lator, Natalisius, Hippocurius, Crenesius, Gæzochus, Domatixis, Pater,
Rex, Aegzeus, Taraxippus. Plutarchus commemorauit in vita Pompeii
tria templa fuisse Neptuni opulentissima, vbi loca Deorum à Piratis spo-
liata recenset quorum vnum in Isthmo, aliud in Tēnaro, aliud fuit in Cala-
bria. Huic Deo taurum immolare consueuerunt, ut ait Homerus in libro
5. Odissæ;

30

Κυανέος κρῖνες ταύρος μάστανος ἔχων.

Cyaneos crines taurus mastetur habenti.

40

Sic Virgilius libro quinto;

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo:

Quod genus victimæ illi mactari iussit oraculum. ferunt enim aliquando
euenisse Corcyræ, ut multis bobus per bellum Persarum relictis taurus ē
pactu rediens sapius in pelagus mugitus ediderit, ibiq; per totum diem cō-
sisterit: deinde cum ad mare bubuleus descendisset, magnum atque infini-
tum propè thūnorum numerum conspexit, quod significauit Corcyræis. Illi
tum capere thunnos conati operam luserunt; quare sciscitantibus oraculū
postea responsum est Neptuno taurum mactari oportere; quæ re peracta in-
credibilem piscium numerum cepere, ut ait Paus. in Phocicis. quamuis thū-
nus

nus aliquando mactari Neptuno consuevit, ut scriptum est ab Antigono Caryllio in lib. de Dictione. Neptunum magna Deorum marinorum ac sympharum manus commitabatur, quorum nonnullos ita numeravit Virg.

Tum varix comitum facies, immania cete,
Et senior Glauci chorus, Inousque Palamon,
Tritonesque citi, Phorci que exercitus omnis.
Leua tenet Theris, & Melite, Panopraque virgo,
Nisæ, Spioque, Thaliaque, Cymodoerque.

Hunc in varias formas ob amorem fuisse mutatum scripsit Ovidius lib. sexto maioris sui operis. Hæc ea sunt, aut certe non multo plura his, quæ de Neptuno fabulosè dicta sunt ab antiquis scriptoribus. Nunc quid ea significant, perquiramus. Iam primum omnium quid sit Neptunus ita explicat Cicero in primo libro de Natura Deorum, de Chrysippi sententiâ; quique aer per maria manaret, eum esse Neptunum. Veruntamen non aer simpliciter per maria manans, sed ipsum aquæ elementum Neptunus plerumque nominabatur; aut aliquando Spiritus ille ac mens diuina, quæ per maria esset diffusa, totamque aquæ naturam ac molem à corruptione præseruaret, quod quidè nihil aliud est, quàm anima per elementa diffusa, sicut in animalibus est, & in plantis. Vbi enim illa recesserit, siue harmonia sit, & quædam symmetria, siue numerus seipsum mouens, siue diuina quædam & immortalis *idea*, corpus ad corruptionem statim properare necesse est. Quare etsi elementa nobis non viuere apparent, tamen diuina quadam virtute & potentia seruante ab interitu ita sunt commissa, itaque fermentata, ut ab ea seruentur à corruptione. Hanc vim diuinam in æthere Iouem, in aere Iunonem, in aqua Neptunum, & in singulis horum partibus variis Deorum nominibus appellarunt antiqui. Quod Saturno ereptus clam fuit Neptunus, & quid Saturnus sit, & quo pacto crudelitati saturni erepta sint elementa, dictum est satis ut arbitror, cum de Ioue & de Saturno loqueremur. At cur ab Arno fuit educatus? quia nullam fidem præstandam esse pelago experiuntur nauigantes. Nam quo tempore recens fuit Arno nutritis Neptuni memoria apud antiquos, non fuit tanta nauigiorum multitudo mare sollicitantium & propè infestantium, nec ut ait Lucretius lib. 5.

turbida ponti

Aequora lædebant naues ad laxa, virosque.
Nec temerè incurfu fluctus mare sæpe coortum
Sæuibat, leuiterque minas ponebat inanes.
Nec poterat quenquam placidi pellacis ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus vndis.

Quid enim verius de mari dici potest, quàm nullam illi esse constantiam? nā cum leuissimus ventorum status aliquando extiterit, tanta oritur tempestas, ut iratz vndæ in cælum minaces insurgere appareant, atque incredibilis earum fremitus vel è lōginquis montibus exaudiatur. Huic Deo taurus niger merito immolabatur, quod tauri & furorem & mugitum imitaretur Neptunus. Huius vxor dicebatur esse Amphitrite, quæ nihil aliud est, quàm ipsa aqua, ut in Cyclope ait Euripides;

Κυβέλη γὰρ ἡ γυνὴ τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ πρῶτον αὐτὴ τοῦ κόσμου.

Δι' ἡμετέρας οὐδὲ ἀποχέσθαι αὐτὴν.

Ego vadum pertranseo cæcus licet,

O

Per

Mythologia.

Per Amphitriten hanc meo incedens pede.

Quam Amphitriten glaucam & piscosam nominauit Orpheus in Argonauticis, cum illa sint maris, at non alicuius Dæz propriè adiuncta;

Γλαυκὴ δ' ἰχθυόσα καὶ ἀνὴρ πρὸς ἀμφιτρίταν.

Glaucam, piscosam, immensam simul Amphitriten.

Hæc cum aqua sit, dicitur vxor Neptuni, cum is sit spiritus, vti dicebam, per vniuersam aquæ molem diffusus, & tanquam anima ipsius aquæ elementi: est enim Amphitrite corpus & materia humoris omnis, qui vel circa terram est, vel intra terram ipsam includitur. Neque aliud significare voluerunt il-

li, qui delphinum Neptuno Amphitriten conciliasse fabulantur, quam om-
10 nium marinorum piscium maxime ingenio & cognitione, corporisque cele-
 ritate Delphinum præstare; cum reliqua marina animalia prope stupida sint
 quæ profundius habitant in mari propter indigesti à sole humoris copiam;
 ita vt de nonnullis merito dubitent an sint animalia dicenda. Fieri tamen po-
 tuit, vt homines hi fuerint ita vocati, ad quorum gratiam illa fuerint ficta,
 ita vt possint etiam ad rerum naturalium morumue rationem accommoda-
 ri. Neptuni forma, quæ fingitur à poetis, quid aliud est, quàm maris vel
 natura vel color? quis enim dubitat. Cyaneum colorem esse aquæ ma-
 rinæ? Rursus nudus Neptunus nihil aliud est, nisi dulcium aquarum na-
 tura.

20 illæ enim aquæ sunt saluberrimæ, quæ nullum habeant colorem,
 aut qualitatem apparentem. Tridens verò quæ habet Neptunus pro sceptro,
 triplicem illius ostendit potestatem, quod habet facultatem scilicet tollendi
 æquoris & placandi & seruandi. Dictus est equum prior inuenisse, & equitan-
 di peritiam, quoniam quidam vocatus Neptunus vir Thessalus prior omni-
 bus equitandi artem excogitauit: quamuis non desunt qui ad nauigationem
 id referant, quoniam videntur nauigia super maris dorso quasi equitare.
 Dictus est Neptunus vehi curru super æquore comitantibus Tritonibus, ac
 marinis monstribus; quia cum multo vndarum strepitu vndis quasi rotis cari-
 næ subiectis naues videntur deferri per tempestates. Hoc ita esse probatur

30 Plutarchi testimonio, qui scripsit in vita Themistoclis ea de causa locū da-
 rum esse fabulæ de contentione Palladis ac Neptuni de nomine Athenis
 imponendo, quod Neptunus equum, Pallas oliuam attulisset, & pro mune-
 rum præstantia iudicati sunt; quia *ἐπὶ τοῖς μὲν ὡς ἀνέται ἀρραβανισμένοι πρὸς πα-
 λλάδα ἡ ἀστυρία τῆς βασιλείας, καὶ συνδίδου (ὅτι μὴ ἀδίδεται, ἀλλὰ τὴν χύρας φωνήν-
 ναι, τὸν πρὸ τῆς ἀστυρίας βασιλείας λόγος, ὡς ἔρριπται πρὸς τὴν χύρας, αὐτὴν πρὸς τὴν μὴ
 πρὸς τοῖς βασιλείας, ἰσχυροῦς).* Illi sanè, vt ferunt, cum studerent ciues à mari retra-
 here, vt assuescerent viuere vel non nauigantes, sed regionem arboribus or-
 nantes, sermonem illum vulgarunt, quod Neptuno de regione contendente
 Pallas oliuam iudicibus obtulerit, ac vicerit. Qua in contentione si Ne-

40 ptunus equum obtulisset, ac nisi pro nauigio intelligeretur equus, quo pa-
 cto viderentur ciues à nauigatione reuocari? Dictus est Neptunus & Apol-
 lo Laomedonti Troianorum Regi seruiuisse, quoniam is pecuniam horum
 Deorum sacrificiis dicatam in suam vtilitatem & ad extruenda mœnia ciui-
 tatis conuertit, quam tamen sacerdotibus non restituit, vt promiserat. At ca-
 lamitates, quas pro neglecto Neptuno passus est, quid aliud significant quàm
 Dei cultum sine calamitate non negligi? ingens filiorum Neptuni numerus
 præterea quid nisi maris fertilitas est? Nam nisi tantam filiorum copiam
 squammolis illis marinis gentibus natura dedisset, facile futurum erat vt

mare

mare piscibus orbarum haberemus; quippe cum vix tanta sit feracitas aquarum, quanta est voracitas piscium. Hæc ipsa causa fuit cur crudeles Neptuni filii dicerentur omnes. Nunc quid sub his lateat ad humanæ vitæ institutionem spectans, explicemus. Ac primum cum virtutum omnium princeps & Regina sit, ut ita dicam liberalitas & munificentia, quæ non nisi ad Deum vel ad Reges pertinet, omnium vitiorum grauissimum merito iudicabitur acceptorum obliuio, quæ non nisi in sordidos animos cadere potest. Ea de causa sixerunt antiqui quod Neptunus gratias retulit Delphino pro accepto beneficio: atque ut æterna huius facinoris memoria, & ad beneficentiam adhortatio ad posterum manaret, numerus & ordo quidam stellarum Delphi ni nomine in eius honorem fuit appellatus. Quod autem ob neglectos Deos Laomedon pœnas persoluerit, multasque calamitates subierit, id etiam ad religionem Deorum immortalium homines impellit: quoniam qui piæ sanctæque per probitatem & integritatem vitæ Deum coluerit, quique illa quæ instituta sunt à sapientibus, Deo persoluerit, ille solus Deum placatum in omne tempus habebit, multa incommoda deuitabit, & se in omni molestia re ætorum consiliorum conscientia consolabitur. Qui vero beneficiorum omnium autorem omniumque patrem Deum neglexerit, quo pacto vir iustus, & bonus & temperans esse poterit? aut si nihil horum poterit, quo pacto non in multas calamitates illabatur? Nos igitur ad religionem, & ad memoriam acceptorum beneficiorum sempiternam per hanc Laomedontis fabulam sapientes antiqui adhortabantur: fortunæque in constantiam ante oculos proponebant, cum vel Dii inhumaniter agentes aduersus Iovem de cælo expulsi coacti sint homini seruire. Imprudens est omnino Theseus, qui filio Hippolyto mortem à Neptuno precatus fuit, quem falsò nouerca Phædra apud Theseum accusauerat, quod eam de stupro interpellasset, at id tamen Theseo concessit Neptunus. Quid hoc est nequitie Dii boni carissimis illa concedere, quæ in omne tempus pernitiola futura sunt? nam phocas Neptunus in equos Hippolyti iuxta mare equitantis immisit, quibus in fugam versis ille discerptus fuit. Cui tamen Hippolyto Diomedes lucum eximia pulchritudine postea dicauit cum delubro, & antiqui operis simulacro, ac rem diuinam primus omnium fecit, ut ait Pausanias in Corinthiacis: & apud Traxenios virgines sibi succisum capillum ante nuptias in eiusdem templo consecrabant. voluerunt igitur antiqui per has ambages verborum nos adhortari ut æquo animo essemus si quando ad nostra vota Dii surdi viderentur, quoniã pernitiola sapientius experuntur ab ignavis hominibus, & quæ maximo detrimento impetrantibus in posterum sint futura. Sapienter ideo dictum est ab illo poeta;

Nil ergo optabunt homines: si consilium vis,
Permites ipsis expendere numinibus quid
Conueniat nobis; rebusque sit vtile nostris.

Quod autem hæc huius rei causa tantum ficta sint, vel ex eo patet, quod omnium mortalium imprudentissimum & crudelissimum sixerunt Neptunum. Quis enim vir bonus esse poterit, qui causam ignotam iudicari? aut qui pro vel carissimorum precibus viros bonos & iustos & temperantes trucidari, vel condemnari, quo pacto non sceleratus & nefarius esse poterit? Non fuit igitur Deus sapiens Neptunus, sed neque bonus quidem, aut iustus si tam iniqua filio Theseo concessit: quæ de Deo dicenda omnino non sunt cum

O 2 hæc

Mythologia.

hæc solum institutionis ergo sint inuenta. At de Neptuno satis, nunc dicamus de Plutone.

De Plutone.

Cap. I X.

Pluto quem inferorū Deū putarunt antiqui, natus est ex Opi & Saturno: ut dictum est, isque una cum Ioue militavit, & post varias victorias, rerūque gestarū felices successus cū Ioue & Neptuno iactis sortibus tetrarū mūdīq; totius, ut aiūt, imperiū diuisit: cui Hispaniarum, & locorum omnium ad occidentē solem obrexit imperium. Scriptū reliquit Pausanias in Atticis Plutonis & Amphiarai statuas quodā in loco fuisse Apud Athenienses, vbi Pluto puer à Pace nutrice portabatur. Fama est hūc clauēs habuisse pro insigni, sicuti sceptrū Ioui, & Neptuno tridens tribuebatur, ut idem Pausanias ait in prioribus Eliacis. Et Orpheus in hymno in Plutonē idē affirmavit his verbis;

Πλούτωνος δὲ καὶ Περσεφόνος γάμος ἀλυσίδας ἀμείβεται.

Pluto qui terræ clauēs & regna gubernas.

Plutonem præterea fuisse opulentix Deū, & in Heberia apud Pyrenæos mōtes habitasse memorix prodidit Strabo lib. 3. Geographix. Hunc defunctorū Deum esse crediderūt, quē appellarunt Deū terrestre, cui sacra faciebāt pro defunctorum manibus, ut testatur Euripides in Phœnissis;

*ὅστις γὰρ ἐκείνους καὶ τοὺς τοῦ νεκροῦ κόσμου
ἐκείνους ἐκείνους, καὶ τοὺς τοῦ νεκροῦ κόσμου.*

Cum iusta soluit mortuis viuus, decet

Deum simul terrestrem honore prosequi.

Quo vero tempore illi sacra hæc fierent, Februs vocabatur. Plutonem honorerunt antiqui in curru vehi atrorum equorum, ut testatur Ouidius libro Metamorph. quinto;

Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus

Exierat; curruq; atrorum inuectus equorum

Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.

Aiunt hunc Deum aliquando grauitè tulisse, quod solus omnium Deorum cglibem & filiis carentem vitam traduceret, cum tanti imperii Deus esset, neque vllam inueniret quæ sibi nuptui daretur: quippe cum & Iouis esset frater, & Deorum omnium opulentissimus. Nulla enim Dea illum ob deformitatem & obscuritatem Regni maritum esse suum pati poterat. Ille igitur hac opinione, vel, ut verius dicam, hoc animi furore agitatus atrorum equorum currum conscendit, & in Siciliam peruenit. Ibi forte Proserpinam Cereris filiam inter ceteras virgines flores colligentem visam adamauit; quippe cum omnes illas & forma & corporis elegantia antecelleret. Hanc igitur rapuit, & in curru ad fluuium Chemarum deportauit; vnde ad sua regna, quæ sub terris esse putantur, deportauit, ut testatur Pausanias in Corinthiacis, & Claudianus rem totam carmine elegantissimo complexus est. Magno in honore fuit in Pylo Pluto, templumque eius ibidem magnificentissimum, ut ait Strabo libro octauo. Neque procul distat à Pylo mons, qui vocatus fuit Menthes, à Menthe Plutonis pellice, quam dolo circumuentam Proserpina in herbam hortensem sui nominis mutauit. Testatur idem Strabo libro nono ad ripas Coralli fluuii, vbi sacra fiebant Pambrotia, constructam fuisse ob mysticam quandam causam Plutonis ac Palladis aram communem.